

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาประชากรให้มีความรู้ความสามารถในการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข คุณภาพชีวิตที่ดีของประชากรอันได้แก่การมีสุขภาพดี มีอาชีพและความมั่นคงของชีวิต รวมทั้งการอยู่ร่วมกันในสังคมที่ยึดมั่นในคุณธรรมและความดีงาม ดังนั้นการจัดการศึกษาเพื่อสร้างเสริมและพัฒนาประชากรซึ่งเป็นหน้าที่สำคัญของรัฐที่จะต้องดำเนินการให้บังเกิดผล ดังปรากฏในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มาตรา 6 บัญญัติว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. 2553 : 2)

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กำหนดให้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เป็นกลุ่มสาระที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ การดำรงชีวิตของมนุษย์ทั้งในฐานะปัจเจกบุคคลและการอยู่ร่วมกันในสังคมการปรับตัวตามสภาพแวดล้อม การจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด การเข้าใจถึงการพัฒนาเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัยกาลเวลาตามเหตุปัจจัยต่าง ๆ เกิดความเข้าใจในตนเองและผู้อื่นมีความอดทน อดกลั้นยอมรับในความแตกต่าง มีคุณธรรม สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต และเป็นพลเมืองดีของประเทศชาติและสังคมโลก (ลาวัญย์ วิทยาทตติกุล และคนอื่น ๆ. 2553 : 22)

วิชาพระพุทธศาสนาเป็นสาระการเรียนรู้หนึ่งของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เป็นสาระการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีศีลธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดีงามและนำหลักธรรมคำสอนไปปฏิบัติเพื่อการพัฒนาตนเองในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมอย่างมีความสุข รวมทั้งบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมและส่วนรวม แต่ในการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนามักจะพบว่าเกิดปัญหาต่าง ๆ มากมายและปรากฏอยู่เสมอ ได้มีผู้ทำการวิจัยถึงปัญหาการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาเป็นลำดับตลอดมาถึงสาเหตุที่ทำให้การเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาได้ผลน้อย คือครูผู้สอนไม่มีความรู้ความชำนาญทางด้านพระพุทธศาสนาโดยเฉพาะวิธีการสอนเน้นในรูปของการบรรยายให้ผู้เรียนฟัง ยึดเอาตามแบบเรียนเป็นหลักนักเรียนไม่มีการปฏิบัติ สอนให้ผู้เรียนท่องจำเพื่อจะได้คะแนนในการสอบเท่านั้น ไม่ได้พัฒนาทางด้านจิตใจ หลักสูตรพระพุทธศาสนาค่อนข้างบรรจุเนื้อหาภาคทฤษฎีมากเกินไป (วัชระ กาแก้ว. 2545 : 3-4)

และผลการวิจัยยังพบว่าวิธีการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนเพื่อให้ได้ผลนั้นทำได้ยาก เพราะแต่เดิมจะใช้วิธีสอนแบบให้เนื้อหามากกว่าจะส่งเสริมและสร้างความเข้าใจสร้างความซาบซึ้ง และนำไปปฏิบัติในชีวิตจนเป็นกิจนิสัยได้ ที่สำคัญการสอนในเรื่องนามธรรมให้เห็นเป็นรูปธรรม นั้นทำได้ยาก จำเป็นต้องอาศัยสื่อการสอนในรูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้ การฝึกฝน และอุปกรณ์ต่างๆ เพื่อที่จะได้ทำให้เด็กรู้และเข้าใจ จนนำไปสู่การปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวันได้ (วรรณวิศา หนูเจริญ, 2544 : 2) อีกทั้งยังสอดคล้องสัมพันธ์กับแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2545-2559) ได้กล่าวถึงปัญหาวิกฤตในประเทศไทยที่เกี่ยวกับการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม ข้อที่ 27 ไว้ว่า “การเรียนการสอนวิชาศาสนาในสถานศึกษายังมีปัญหาในทางปฏิบัติหลายประการคือ ขาดการเอาใจใส่จากผู้บริหารการศึกษา ขาดครูเฉพาะทาง ครูคณาจารย์ พระภิกษุ และบุคลากร ศาสนา ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้สอนที่ยังขาดความรู้ ความเข้าใจและวิธีการถ่ายทอดศาสนธรรมและการเรียนการสอนด้านศาสนา การเรียนการสอนศาสนาจึงเป็นเรื่องที่เข้าใจยากสำหรับผู้เรียน ตลอดจนขาดสื่อและอุปกรณ์การเรียน (กรมวิชาการ, 2546 : 34)

จากข้อมูลดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยทราบว่ากระบวนการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา ให้มีประสิทธิภาพนั้น จำเป็นต้องใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย ควรหานวัตกรรม สื่อ และอุปกรณ์ต่าง ๆ รวมทั้งเทคนิควิธีการสอนที่น่าสนใจเพื่อให้ผู้เรียนเพลิดเพลินมีความสุข ในการเรียนรู้และสามารถสร้างความรู้ได้ด้วยตนเอง เอกสารประกอบการเรียนเป็นนวัตกรรม ที่ได้รับการยอมรับว่าสามารถตอบสนองต่อกระบวนการจัดการเรียนรู้ในการนำมาใช้ในการ พัฒนาผู้เรียน เอกสารประกอบการเรียนเป็นนวัตกรรมที่ได้รับการยอมรับว่าสามารถตอบสนอง ต่อกระบวนการจัดการเรียนรู้ในเรื่องดังกล่าว เนื่องจากเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าและ ลงมือปฏิบัติตามความสนใจ ความถนัดและความสามารถของตนเองภายใต้คำปรึกษา แนะนำจาก ครูผู้สอนหรือผู้เชี่ยวชาญ เริ่มตั้งแต่เลือกหัวข้อเรื่องที่ศึกษา การวางแผน การดำเนินงาน ตามขั้นตอนที่กำหนด การจัดทำเอกสารประกอบการเรียนสามารถทำได้ทุกระดับชั้น เป็นรายบุคคล หรือกลุ่ม ในเวลาเรียนหรือนอกเวลาเรียนก็ได้ ส่วนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริม บทเรียนนั้นการแสดงละครนับเป็นการจัดกิจกรรมที่เน้นกระบวนการเรียนรู้ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อ พัฒนาผู้เรียนทุกคนในกลุ่มให้มีความสามารถทางการคิด ได้ใช้จินตนาการ (สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ, 2545 : 84) หรือการคิดแก้ปัญหา ตลอดจนรับรู้ความรู้สึกของผู้อื่นในการทำงาน ร่วมกัน ละครทำให้เด็กได้มีส่วนร่วมในการแสดงท่าทางของตัวละคร การใช้ภาษา การแสดงออก ทางความคิด การแสดงละครจึงเป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง เด็กได้คิดลงมือปฏิบัติและ แสดงออก เรียนรู้ถึงความรู้สึกผู้อื่นและรับรู้ประสบการณ์ในแง่ต่าง ๆ ของชีวิตมากขึ้น ละครทำให้

เด็กเข้าใจบทบาทความสำคัญของตนเองและผู้อื่น เข้าใจถึงชีวิตและจิตใจของมนุษย์ที่จะทำให้อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข (กรรณิการ์ พงศ์เลิศวุฒิ. 2547 : 3)

ผู้วิจัยจึงสร้างเอกสารประกอบการเรียนโดยใช้การแสดงละคร เพื่อใช้เป็นสื่อการศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยมีสาระการเรียนรู้หน่วยที่ 3 พระสงฆ์ เรื่อง ประวัติพุทธสาวก พุทธสาวิกา และชาวพุทธตัวอย่าง ซึ่งถือว่าเป็นความรู้ที่สำคัญมากยิ่งต่อการเรียนสาระพระพุทธศาสนาเป็นเนื้อหาสำหรับการวิจัย เพราะเอกสารประกอบการเรียน โดยใช้วิธีสอนการแสดงละครเป็นสื่อที่สามารถช่วยครูผู้สอนได้ในด้านการจัดกิจกรรมและเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนได้มีโอกาสเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างมีความสุขตามความสามารถของแต่ละบุคคลอันจะเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาการเรียนการสอนของสาระพระพุทธศาสนาให้มีประสิทธิภาพ ตลอดจนสามารถนำความรู้จากเอกสารประกอบการเรียน โดยใช้วิธีสอนการแสดงละครที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นนี้ไปใช้ในการสร้างเอกสารประกอบการเรียน โดยใช้วิธีสอนการแสดงละครในรายวิชาอื่นๆ ต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาเอกสารประกอบการเรียน เรื่อง ประวัติพุทธสาวก พุทธสาวิกา และชาวพุทธตัวอย่าง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนเรียนและหลังเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนด้วยเอกสารประกอบการเรียน โดยใช้การแสดงละคร เรื่อง ประวัติพุทธสาวก พุทธสาวิกา และชาวพุทธตัวอย่างกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อเอกสารประกอบการเรียน เรื่อง ประวัติพุทธสาวก พุทธสาวิกาและชาวพุทธตัวอย่างโดยใช้การแสดงละคร กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

ความสำคัญของการวิจัย

1. ได้เอกสารประกอบการเรียน เรื่อง ประวัติพุทธสาวก พุทธสาวิกา และชาวพุทธตัวอย่าง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5
2. เป็นแนวทางในการสร้างเอกสารประกอบการเรียนในกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ

3. เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้การแสดงละครทำให้กระบวนการจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนลำปลายมาศ อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ สังกัดเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 32 จำนวน 10 ห้อง มีนักเรียนทั้งหมด 350 คนที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2553

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/2 โรงเรียนลำปลายมาศ อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2553 จำนวน 46 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ตัวแปรต้น (Independent Variable) ได้แก่ เอกสารประกอบการเรียนโดยใช้การแสดงละคร

2.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยเอกสารประกอบการเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โดยใช้การแสดงละครความพึงพอใจ

3. ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2553 รวม รวม 10 ชั่วโมง โดยไม่รวมเวลาสอบก่อนเรียนและหลังเรียน ระหว่าง เดือนพฤศจิกายน 2553 ถึง มกราคม 2554 รวม 5 สัปดาห์ สัปดาห์ ละ 2 ชั่วโมง

4. เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย

เป็นเนื้อหาในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม วิชาพระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2553 หน่วยที่ 3 พระสงฆ์ เรื่อง ประวัติพุทธสาวก พุทธสาวิกาและชาวพุทธตัวอย่าง จำนวน 10 ชั่วโมง โดยผู้วิจัยได้จัดทำเอกสารประกอบการเรียน จำนวน 5 เล่ม ดังนี้

เล่มที่ 1 เรื่อง พระอนุรุทธะ

เล่มที่ 2 เรื่อง พระองคุลิมาล

เล่มที่ 3 เรื่อง พระธัมมทินนาเถรี

เล่มที่ 4 เรื่อง จิตตคหบดี

เล่มที่ 5 เรื่อง สมเด็จพระนารายณ์มหาราช

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. เอกสารประกอบการเรียน หมายถึง เอกสารที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นใช้ในการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง ประวัติพุทธสาวก พุทธสาวิกา และชาวพุทธตัวอย่าง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 5 เล่ม ประกอบด้วยคำชี้แจง สาระการเรียนรู้ จุดประสงค์การเรียนรู้ แบบฝึกหัดท้ายกิจกรรม ภาพประกอบ โดยนักเรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง มีรายละเอียดดังนี้

- 1.1 เรื่อง พระอนรุทธะ
- 1.2 เรื่อง พระองคุลิมาล
- 1.3 เรื่อง พระธัมมทินนาเถรี
- 1.4 เรื่อง จิตตกหบดี
- 1.5 เรื่อง สมเด็จพระนารายณ์มหาราช

2. การแสดงละคร หมายถึง กระบวนการที่ผู้สอนใช้ในการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ตามจุดประสงค์การเรียนรู้ โดยการให้ผู้เรียนแสดงละคร เรื่อง ประวัติพุทธสาวก พุทธสาวิกา และชาวพุทธตัวอย่าง เพื่อต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามเนื้อหาและบทละครที่ได้กำหนดไว้ตั้งแต่ต้นจนจบ ทำให้เรื่องราวนั้นมีชีวิตขึ้นมา และสามารถทำให้ทั้งผู้แสดงและผู้ชมเกิดความเข้าใจในความรู้สึก เหตุผล และพฤติกรรมของผู้อื่นรวมทั้งจดจำเรื่องนั้นได้นาน โดยมี ขั้นตอน คือ ขั้นเตรียมการ ขั้นศึกษาบทละครและเลือกผู้แสดงขั้นศึกษาบทซ้อมการแสดงเตรียมวัสดุอุปกรณ์และผู้ชมการแสดง ขึ้นแสดง ขึ้นอภิปรายและสรุปสาระสำคัญของการเรียนรู้ที่ได้จากการแสดงละคร

3. ประสิทธิภาพของเอกสารประกอบการเรียนโดยใช้การแสดงละคร หมายถึง การตรวจสอบเอกสารประกอบการเรียน โดยใช้การแสดงละคร ที่สร้างขึ้นให้มีค่าประสิทธิภาพ E_1 / E_2 ตามเกณฑ์ 80/80 โดยมีความหมายดังนี้

80 ตัวแรก (E_1) หมายถึง การหาประสิทธิภาพของกระบวนการจัดการเรียนรู้ โดยประเมินจากคะแนนที่ได้จากการทำแบบฝึกหัดท้ายกิจกรรมในแต่ละเล่มของเอกสารประกอบการเรียนโดยใช้การแสดงละครของนักเรียนทั้งหมด จำนวน 5 เล่ม คิดเป็นค่าเฉลี่ยร้อยละ 80

80 ตัวหลัง (E_2) หมายถึง การหาประสิทธิภาพของผลลัพธ์ในการจัดการเรียนรู้ โดยการประเมินจากคะแนนหลังเรียนด้วยเอกสารประกอบการเรียนโดยใช้การแสดงละคร คิดเป็นค่าเฉลี่ยร้อยละ 80

4. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง คะแนนของนักเรียนที่ได้จากการทำแบบทดสอบ วัดผลสัมฤทธิ์ วิชาพระพุทธศาสนา เรื่อง ประวัติพุทธสาวก พุทธสาวิกา และชาวพุทธตัวอย่าง ของนักเรียนก่อนและหลังจากเรียนด้วยเอกสารประกอบการเรียน โดยใช้ในการแสดงละครครบทุกเล่ม

5. นักเรียน หมายถึง นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2553 โรงเรียนลำปลายมาศ อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32

6. ความพึงพอใจของนักเรียน หมายถึง ความรู้สึกชอบ หรือพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ซึ่งใช้เอกสารประกอบการเรียน โดยใช้ในการแสดงละคร สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5